

ERGENLERİN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE ANA-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

*Gökmen ARSLAN***

*Zekavet KABASAKAL****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayalı, betimsel bir araştırmadır. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modelleri olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2009). Çalışma grubunu Isparta ilinde farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 332 (176 kız ve 156 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere Heppner, Şahin ve Şahin (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan Problem Çözme Envanteri ile Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından geliştirilen Ana-baba Tutumları Ölçeği uygulanmıştır. İlk olarak 384 öğrenciye ölçme araçları uygulanmış fakat hatalı ve eksik işaretlemeler nedeniyle çalışma gurubundaki öğrenci sayısı 156'sı erkek ve 176'sı kız öğrenci olmak üzere 332'ye düşmüştür. Öğrencilerin %32,8'i dokuzuncu, %23,2'si onuncu, %16'sı on birinci ve %28'i on ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Katılan öğrencilerin yaş aralığı 15-18 ve yaş ortalamaları 16,8'dir. Verilerin analizinde, verilerin türüne göre, korelasyon (r), t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış; F değerlerinin anlamlı olması durumunda farkın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Tukey testi uygulanmıştır. Bunun yanı sıra, ana-baba tutumları ve sosyo-demografik değişkenlerin, ergenlerin problem çözme becerileri üzerindeki yordama gücü için regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Ayrıca ergenlerin problem çözme becerilerinin ana-baba tutumları ve sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Elde edilen bulgular alan yazın ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ana-baba tutumları, ergenlik, problem çözme

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** El-mek: gkmnarslan@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik , El-mek: zekavetkabasakal@gmail.com

INVESTIGATION OF RELATIONSHIPS BETWEEN ATTITUDES OF PARENT AND PROBLEM SOLVING SKILLS OF ADOLESCENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine relationship between adolescent's problem solving skills and parent attitudes. This research which tries to define relationship between parents' attitudes and adolescents' problem solving skills is a descriptive study (relational-screening model). Descriptive model that is used commonly aims to describe the situation. Screening models is research approach that aims to describe the situation as it is (Karasar,2009). The participants were 332 students (176 female and 156 male) attending different high schools in Isparta. In this study, problem solving skills and parent attitudes were measured with Problem Solving Inventory which was developed by Heppner, Şahin ve Şahin (1993) and Parent Attitudes Scale which was developed by Kuzgun ve Bacanlı (2005). Firstly, 384 students were applied to measuring instruments by researchers. But number of students in the study group was declined 332 due to an incomplete or incorrect markings, and participants are 176 female and 156 male students. In this study, students are studied in the 32,8% ninth, 23,2% tenth, 16% eleventh and 28% twelfth grade. The age range of participants are between 15 to 18 and the mean age of 16.8. For data analysis depending upon the variety of data gathered, (t) and (r) correlation tests, Analysis of Variance (ANOVA) and Tukey test were performed. In addition, regression analysis was used to test the effects of parent attitudes and socio-demographic variables on adolescents' problem solving skills. Results show that adolescents' problem solving skills were related with parent attitudes. The results also showed that adolescents' problem solving skills acquired a different character in connection with social demographic variables. Finally regression analyses showed that adolescents' problem solving skills were predicted by parent attitudes and social demographic variables. Implications of findings were discussed and some suggestions were made.

Key Words: Parent attitudes, adolescence, problem solving

Giriş

Çocukluk ile yetişkinlik arasındaki dönemi kapsayan ergenlik, psikolojik, fizyolojik, sosyolojik ve bilişsel birçok değişimi içerisinde barındırmaktadır(Andrews, Ainley ve Frydenberg, 2004). Ergenler, ergenlik döneminde bir yandan büyüme, olgunlaşma, değişme ve gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanırken diğer yandan akademik, kişisel ve sosyal problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler (Arslan ve Duru, 2011). Bu dönemde bireylerin karşılaşmış oldukları problemlerin üstesinden gelebilmeleri ve problemleri etkili bir şekilde çözebilmeleri için problem çözme becerisi oldukça önemlidir(Andrews, Ainley ve Frydenberg, 2004).

Araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanan problem çözme kavramı, D'Zurilla ve Goldfried'e (1971) göre, problemlerle başa çıkabilmek için etkili tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olacağı düşünülen birini seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreç; günlük yaşamda karşılaşılan bir sorun ile başa çıkmada etkili bir çözüm yolu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013*

belirleyebilme veya keşfedebilmeye ilişkin bilişsel-davranışsal bir süreç (D'Zurilla, Nezu, ve Maydeu-Olivares, 2002); Heppner ve Krouskopf'a (1987) göre, problem çözenin bireyin iç ve dış tüm uyumu için gösterdiği bilişsel ve etkili davranış süreçleridir. Ayrıca yapılan diğer bir tanımlamada ise problem bireyin bir hedefe ulaşmada bir engellenmeyle karşılaşması halinde ortaya çıkan çatışma durumu; problem çözme ise, hedefe ulaşmayı güçleştiren engeli aşmanın en iyi yolu olarak da tanımlanmıştır (Bingham, 1998; Morgan, 1999). Kinney (1952) problem çözme becerisinin zekayla ilişkili bir kavram olduğunu, öğrenme ve uygulamalar sonucunda ortaya çıktığını ifade eder.

Bireylerin problem çözme becerileri, araştırmacılar tarafından uzun yıllardır incelenen konulardan bir tanesidir (Kabasakal ve Uz Baş, 2013). Yapılan çalışmalarda bireylerin problem çözme becerileri ile psikolojik uyum (Heppner ve Anderson, 1985), özsaygı (Camplin, Stone ve Merrilit, 1990), kendini problem çözmeye yeterli olarak algılama ve kişilerarası ilişkilerde daha girişken olma, daha olumlu benlik algısına sahip olma ve akademik açıdan daha uygun çalışma yöntemlerini bilme (Derin ve Serin, 2008), davranış problemleri (Cengiz, 2010; D'Zurilla ve Jaffee, 2003; Larson ve Heppner, 1989; McMurran, Blair ve Egan, 2002), duygusal zeka, psikolojik rahatsızlıklar (Sharma, 2011; Karabulutlu, Yılmaz ve Yurttaş, 2011) gibi pek çok değişken arasındaki ilişkiye bakılmış ve bu değişkenlerin problem çözme becerisi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Bireylerin problem çözme yeteneklerinin gelişmesini sağlayan beceri ve alışkanlıkların kazanılmasında, ailenin önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Eroğlu, 2001). Elbetteki bireyin dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip olması, içinde yetiştiği aile ortamının niteliği ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle bireyin psiko-sosyal gelişimini etkileyen en önemli etmenlerden bir tanesi ana-baba tutumlardır (Eldeleklioğlu ve Kuzgun, 2005). Ana-baba tutumlarına ilişkin yapılan sınıflamalara kültürel farklılıklardan dolayı eleştiriler getirilmiş olsa da (Kağıtçıbaşı, 2000; Chao, 1994) farklı araştırmacılar tarafından ana-baba tutumlarını ilişkin çeşitli sınıflamalar yapılmıştır (Baumrind, 1978; 1991; Eldeleklioğlu ve Kuzgun, 2005; Kuzgun, 1972; Maccoby ve Martin, 1983). Yapılan sınıflamalara dayanarak araştırmacılar, açıklayıcı otoriter, otoriter, ilgisiz-kayıtsız ve izin verici olmak üzere yaygın dört ana-baba tutumunun olduğunu ifade etmektedirler (Steinberg, 2007). Sıcak ancak disiplinli olan açıklayıcı otoriter ana-babalar, çocuğun davranışlarına ilişkin standartlar koyar, çocuğun gelişim gereksinimlerine ve yeteneklerine uygun beklentiler geliştirirler. Özerkliğe önem vermelerinin yanı sıra çocuğun davranışlarına ilişkin son sorumluluğu üstlenirler. Bu tutuma sahip ana-babalar çocukları ile disiplin konularında yeri geldiğinde tartışır ve açıklamalarda bulunurlar. İtaate değer veren yetkeci (otoriter) ana-babalar, cezalandırmaya dayalı, katı ve zorlayıcı disiplin önlemlerini daha çok tercih ederler. Sözlü iletişimin yaygın olmadığı bu tarz ev ortamlarında ana-babaların temel inancı, konulan standartlara ve kurallara çocukların sorgulamaksızın uymaları gerektiğidir. Çocuğun özerkliğini kısıtlama eğilimindedirler. Disiplin konularında ana-babaların daha edilgen olduğu izin verici ana-baba tutumunda, ana-babalar kabul edici ve yumuşak bir davranış tarzı sergilerler. Bu ebeveynlerin çocuklarından davranış beklentileri düşüktür. Çocuk özgürdür. Bu tutumu benimseyen ana-babalara göre çocuğu kısıtlamak, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. İlgisiz-kayıtsız ana-baba tutumunda ise ana-babalar çocuğun yapmış oldukları hakkında çok fazla bilgiye sahip değillerdir. Karar verme sürecinde çocuğun düşünceleri ender olarak dikkate alınır. Ev yaşantılarını kendi istek ve ilgileri doğrultusunda yapılandırır (Steinberg, 2007).

Ana-baba tutumlarının birey üzerindeki etkilerine bakıldığında, yetkili (açıklayıcı-otoriter) ev ortamlarında büyüyen ergenlerin, yetkeci, izin verici veya ilgisiz-kayıtsız evlerde büyüyen akranlarından psiko-sosyal olarak daha yeterli, özgüvenlerinin ve akademik başarılarının daha yüksek olduğu, daha sorumlu, uyumlu, yaratıcı, meraklı ve sosyal becerilerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bunun aksine yetkeci evlerde büyüyen ergenler, özgüvenleri düşük, bağımlı, edilgen ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

toplumsal olarak daha yetersizdirler. İzin verici ev ortamında büyüyen ergenlerin birçoğu genellikle olgun ve sorumluluk sahibi değildirler. Liderlik konularında arka planda kalırken, akranlarının isteklerine daha az karşı koyarlar. İlgisiz-kayıtsız evlerde yetişen ergenlerin birçoğu tepkiseldir. Madde bağımlılığı ve suça yönelme gibi problem davranışlara yönelme eğilimleri daha yüksektir (Smetana, Campione-Bar ve Metzger, 2006; Steinberg, 2007). Ana-baba tutumlarının birey üzerindeki etkisinden hareketle bu çalışmanın amacı ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan bu çalışma, ilişkisel tarama modeline dayalı, betimsel bir araştırmadır. Bilindiği üzere ilişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modelleri olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında, Isparta ilinde farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 384 ergenden oluşmaktadır. Hatalı ve eksik işaretlemeler nedeniyle çalışma gurubundaki öğrenci sayısı 156'sı erkek ve 176'sı kız öğrenci olmak üzere 332'ye düşmüştür. Öğrencilerin %32,8'i dokuzuncu, %23,2'si onuncu, %16'sı on birinci ve %28'i on ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin yaş aralığı 15-18 ve yaş ortalamaları 16,8'dir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, Ana-baba Tutum Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçme araçları araştırmacılar tarafından öğrencilere uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda yaş, cinsiyet, anne-baba sağ/ölü, öz/üvey olma durumları, ailenin ekonomik durumu, okul türü, öğrencinin kaldığı yer gibi bilgiler yer almaktadır

Ana-Baba Tutum Ölçeği: Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından geliştirilen Ana-Baba Tutumları Ölçeği, algılanan anne baba tutumlarını demokratik (15 madde), koruyucu/istekçi (15 madde) ve otoriter (10 madde) olmak üzere 40 maddeden oluşmaktadır. ABTÖ likert tipinde bir ölçektir ve her madde 1 ile 5 arasında puan almaktadır. demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter tutumların her birinin puanları ayrı hesaplanmaktadır. Ölçeğin demokratik alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.89, kararlılık katsayısı: 0.92, koruyucu/istekçi alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.82, kararlılık katsayısı: 0.75, Otoriter alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.78, kararlılık katsayısı: 0.79 olarak bulunmuştur (Kuzgun ve Bacanlı, 2005).

Problem Çözme Envanteri:1982'de Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen problem çözme envanteri, kendini değerlendirme türü bir ölçek olup ergen-yetişkinlere uygulanmaktadır. Envanter 1-6 arasında puanlanan likert tipi bir ölçektir. Puanlama esnasında, 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Envanterden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığının göstermektedir. Her bir maddesi 1-6 arası puanlanan bu ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Ölçekten alınabilecek puan ranjı 32-192 arası olarak belirlenmiştir. Türkiye'ye uyarlaması 1993 yılında Heppner, Şahin ve Şahin tarafından yapılan, 35 maddeden oluşan ölçeğin iç tutarlık katsayısı Cronbah Alfa: .88 ve test

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

yarılama yöntemi ile yapılan güvenilirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur. (Savaşır ve Şahin, 1997).

Verilerin Analiz Edilmesi

Araştırma verilerinin analizinde verilerin türüne göre, korelasyon, "t" testi, "tek yönlü varyans analizi (ANOVA)" yapılmış; "F" değerlerinin anlamlı olması durumunda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için "Tukey" testi uygulanmıştır. Bunun yanı sıra, aile yapısı ve aile sorunlarının problem davranışlar üzerindeki yordama gücü için "regresyon" analizi kullanılmıştır. Analizler bilgisayar ortamında ve SPSS 20.0 paket programı yardımıyla ve .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmanın amacı ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç çerçevesinde elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Ergenlerin ana-baba tutumlarına ve problem çözme becerilerine ilişkin betimleyici istatistikler bakıldığında, ana-baba tutumlarından demokratik boyutunun $X=37,07$, koruyucu-istekçi boyutunun $X=28,71$ ve otoriter boyutunun $X=16,37$; problem çözme becerilerinden problem çözme yeteneğine güven boyutunun $X=22,28$, yaklaşma-kaçınma boyutunun $X=34,52$ ve kişisel kontrol boyutunun ise $11,57$ puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Cinsiyete İlişkin T-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	Sd	p
Kişisel Kontrol	Erkek	156	12,0705	3,96128	2,222	330	,027*
	Kız	176	11,1364	3,69767			

* $p < .05$

Ergenlerin problem çözme becerileri cinsiyet açısından incelendiğinde, ergenlerin problem çözme becerilerin kişisel kontrol ($t_{332} = 2.22$, $p < .05$) boyutunda anlamlı şekilde farklılaştığı; erkek ergenlerin kişisel kontrol boyutundan almış oldukları puan ortalamasının ($X = 12.07$) kızlara ($X = 11.13$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma boyutlarında problem çözmeye göre anlamlı bir farklılaşma görülmemesine rağmen, problem çözme yeteneğine güven ($X = 22.85$) ve yaklaşma-kaçınmadan ($X = 35.23$) kız ergenlerin almış oldukları puan ortalamalarının; erkeklerin problem çözme yeteneğine güven ($X = 21.64$) ve yaklaşma-kaçınmadan ($X = 33.71$) almış oldukları puan ortalamalarında daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Yaşadıkları Yere İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi

		N	X	Ss
Problem Çözmeye Yeteneğine Güven	Merkez	217	21,28	8,74
	Köy	72	25,25	7,73
Yaklaşma-Kaçınma	Merkez	217	33,41	9,93
	Köy	72	37,44	9,46

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Problem Çözme Yeteneğine Güven	Gruplar arası	890,09	3	296,69	4,169	,006	Köy-Merkezi
	Grup içi	23342,1	328	71,165			
	Toplam	24232,2	331				
Yaklaşma-Kaçınma	Gruplar arası	918,993	3	306,33	3,209	,023	Köy-Merkezi
	Grup içi	31309,8	328	95,457			
	Toplam	32228,85	331				

*p< .05

Ergenleri problem çözme becerileri bireyin yaşamlarını sürdürdükleri yer açısından incelendiğinde, problem çözme yeteneğine güven ($F_{332}= 4.169$, $p<.05$) ve yaklaşma-kaçınma ($F_{332}= 3.209$, $p<.05$) boyutlarının ergenlerin yaşadıkları yere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farkın kaynağını bakıldığında, problem çözme yeteneğine güven boyutunda köyde yaşayan bireylerin ($X= 25.25$) il merkezinde yaşayan bireylere ($X= 21.28$) göre; yaklaşma-kaçınma boyutunda yine köyde yaşayan bireylerin ($X= 37.44$) il merkezinde yaşayan bireylere ($X= 33.41$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo. 4. Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ve Ana-Baba Tutumlarına İlişkin Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Demokratik	1							
2. Koruyucu-İstekçi	,101	1						
3. Otoriter	-,282 ^(*)	,630 ^(*)	1					
4.Prob. Çöz. Yet. Güven	-,409 ^(*)	-,014	,189 ^(*)	1				
5. Yaklaşma-Kaçınma	-,294 ^(*)	,072	,305 ^(*)	,513 ^(*)	1			
6. Kişisel Kontrol	-,065	,186 ^(*)	,254 ^(*)	,174 ^(*)	,298 ^(*)	1		
7. Problem Toplam	-,380 ^(*)	,075	,320 ^(*)	,817 ^(*)	,881 ^(*)	,473 ^(*)	1	
8. Ana-baba Toplam	,527 ^(*)	,845 ^(*)	,584 ^(*)	-,170 ^(*)	-,008	,166 ^(*)	-,051	1

*p< .001

Tablo 4'te verilen ergenlerin problem çözme becerileri ve algıladıkları ana-baba tutumlarına ilişkin analiz sonuçları, demokratik ana-baba tutumu ile problem çözme yeteneğine güven $r(332) = -.409$, $p<.001$; yaklaşma-kaçınma boyutları $r(332) = -.294$, $p<.01$ arasında negatif yönde; koruyucu-istekçi ana-baba tutumu ile kişisel kontrol boyutu $r(332) = .186$, $p<.001$ arasında pozitif yönde ve otoriter ana-baba tutumu ile problem çözme yeteneğine güven $r(332) = .189$, $p<.001$; yaklaşma-kaçınma $r(332) = .305$, $p<.001$; kişisel kontrol boyutlarında ise $r(332) = .254$, $p<.001$ düzeyinde ve pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca ana-baba toplam puanları ile problem çözmeden alınan toplam puanlarına ilişkin dağılıma bakacak olursak; problem toplam puanı ile demokratik ana-baba tutumu arasında $r(332) = -.380$, $p<.001$ düzeyinde ve negatif yönde; otoriter ana-baba tutumu ile $r(332) = .320$, $p<.001$ düzeyinde ve pozitif yönde; ana-baba tutumları toplam puan ile problem çözme yeteneğine güven boyutu arasında $r(332) = -.170$, $p<.001$ düzeyinde ve negatif yönde; kişisel kontrol boyutu $r(332) = .166$, $p<.001$ düzeyinde ve pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

Tablo. 5. Kişisel Kontrol, Yaklaşma-Kaçınma, Problem Çözme Yeteneğine Güven ve Ana-Baba Tutumlarına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları

Kişisel Kontrol	B	Standart Hata	β	T	p
Sabit	9,360	,973		9,620	,000**
Demokratik	-,002	,021	-,007	-,113	,910
Koruyucu-İstekçi	,019	,030	,047	,638	,524
Otoriter	,108	,037	,222	2,889	,004*
R= .256	R ² = .066				
Yaklaşma-Kaçınma					
Sabit	37,613	2,386		15,766	,000**
Demokratik	-,172	,051	-,193	-3,365	,001*
Koruyucu-İstekçi	-,113	,073	-,110	-1,552	,122
Otoriter	,398	,091	,320	4,356	,000**
R= .382	R ² = .146				
Problem Çözme Yeteneğine Güven					
Sabit	32,123	2,034		15,790	,000**
Demokratik	-,286	,043	-,371	-6,585	,000**
Koruyucu-İstekçi	-,044	,062	-,049	-,706	,481
Otoriter	,125	,078	,116	1,601	,110
R= .417	R ² = .174				
*p< .05	**p< .001				

Tablo 5'te demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarının kişisel kontrol, yaklaşma-kaçınma, problem çözme yeteneğine güven boyutlarını yordayıp yordamadığına ilişkin verilen çoklu regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarının kişisel kontrol boyutunu yaklaşık toplam varyansının %7'sini ($R = .256$, $R^2 = .066$, $p<.001$); yaklaşma-kaçınma boyutunun yaklaşık toplam varyansının %15'ini ($R = .382$, $R^2 = .146$, $p<.001$) ve problem çözme yeteneğine güven boyutunun yaklaşık toplam varyansın %17'sini ($R = .417$, $R^2 = .174$, $p<.001$) açıkladığı görülmektedir. Demokratik ($\beta = .371$, $p<.001$) ana-baba tutumunun problem çözme yeteneğine güven boyutunun; otoriter ($\beta = -.193$, $p<.001$) ve demokratik ($\beta = .320$, $p<.05$) ana-baba tutumlarının yaklaşma-kaçınma boyutunun ve otoriter ($\beta = .222$, $p<.05$) ana-baba tutumunun kişisel kontrol boyutunun önemli yordayıcıları olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmamızda Ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla öncelikle ergenlerin ana-baba tutumlarına ve problem çözme becerilerine ilişkin ortalamalara bakıldığında: ana-baba tutumlarından demokratik boyutunun $X=37,07$, koruyucu-istekçi boyutunun $X=28,71$ ve otoriter boyutunun $X=16,37$; problem çözme becerilerinden problem çözme yeteneğine güven boyutunun $X=22,28$, yaklaşma-kaçınma boyutunun $X=34,52$ ve kişisel kontrol boyutunun ise $11,57$ puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Cinsiyete göre Problem çözme becerisine sahip olma konusunda literatürde farklı sonuçların elde edildiği çalışmalar bulunmaktadır. Kız öğrencilerin lehine (Demirci- Danışık,2005, Şahin ve Şahin, 1993; Ferah,2000; Pakaslahti ve diğer., 2002),erkek öğrencilerin lehine (Korkut, 2002) olduğunu ortaya koyan araştırmaların yanı sıra problem çözme algısının, cinsiyet yönünden farklılaşmadığını ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Nadir, 2002; Terzi, 2000). Bu çalışmada ise , ergenlerin problem çözme becerilerin kişisel kontrol boyutunda anlamlı şekilde farklılaştığı; erkek ergenlerin kişisel kontrol boyutundan almış oldukları puan ortalamasının kızlara

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma boyutlarında problem çözmede cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma görülmemesine rağmen, problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınmadan kız ergenlerin almış oldukları puan ortalamalarının; erkeklerin problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınmadan almış oldukları puan ortalamalarında daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ergenleri problem çözme becerileri bireyin yaşamlarını sürdürdükleri yer açısından incelendiğinde, problem çözme yeteneğine güven ve yaklaşma-kaçınma boyutlarının ergenlerin yaşadıkları yere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farkın kaynağını bakıldığında, problem çözme yeteneğine güven boyutunda köyde yaşayan bireylerin il merkezinde yaşayan bireylere göre; yaklaşma-kaçınma boyutunda yine köyde yaşayan bireylerin il merkezinde yaşayan bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları saptanmıştır.

Araştırmada problem toplam puanı ile demokratik ana-baba tutumu arasında negatif yönde; otoriter ana-baba tutumu ile pozitif yönde; ana-baba tutumları toplam puan ile problem çözme yeteneğine güven boyutu arasında negatif yönde; kişisel kontrol boyutu ile pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu görülmüştür. Problem çözme envanterinden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığının gösterdiği için bu beklenen bir sonuçtur. Alan yazınına bakıldığında, bu araştırma da elde edilen sonuçları destekleyen bulgulara rastlanmaktadır. Basmacı'nın (1998) çalışmasında üniversite öğrencilerin de anne ve babalarını demokratik olarak algılayanların problem çözme becerileri anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinden yüksek bulunmuştur. Çocuklarına karşı demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarının, "kendini gerçekleştirme" fırsatı bulabileceği ve daha sağlıklı bireyler olarak yetişecekleri kabul görmektedir. Çünkü bu tutuma sahip anne- babalar, çocuklarının ayrı bir kişiliği olduğunu kabul edip onlara değer vermekte ve bağımsız bir kişilik geliştirmelerini teşvik etmektedir (Kulaksızoğlu, 2004). Bozaslan, Genç ve Kaya'nın (2011) üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarını problem çözme, sosyal kaygı ve akademik başarı açısından inceledikleri çalışmalarında; demokratik tutuma sahip anne- babası olan çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökçedağ (2001) ana-babanın otoriteye dayalı baskıcı tutumun çocuklarda katılık, hoşgörüsüzlük ve içe dönüklük gibi kişilik özellikleriyle, saldırgan davranışlarda bulunma eğilimine neden olduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmada demokratik, koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarının kişisel kontrol boyutunu yaklaşık toplam varyansının %7'sini, yaklaşma-kaçınma boyutunun yaklaşık toplam varyansının %15'ini ve problem çözme yeteneğine güven boyutunun yaklaşık toplam varyansın %17'sini açıkladığı görülmektedir. Demokratik ana-baba tutumunun problem çözme yeteneğine güven boyutunun; otoriter ve demokratik ana-baba tutumlarının yaklaşma-kaçınma boyutunun ve otoriter ana-baba tutumunun kişisel kontrol boyutunun önemli yordayıcıları olduğu görülmektedir. Boughton ve Lumley (2011), tarafından yapılan çalışmada, ebeveyn tutumlarının erken ergen tarafından algılanışı ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Katılımcıları 268 erken ergenler oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre, çocukların anne baba tutumlarını algılayışlarının psikolojik dayanıklılığı etkilediğini ve ebeveyn davranışlarının birey tarafından algıyı etkilediği belirlenmiştir. Anne- baba tutumlarının yordayıcılığı konusunda kısmen bu çalışma ile bağlantılı olduğu düşünülebilir. Yine psikolojik dayanıklılık gibi problem çözme ile ilgili olduğu ve anne baba tutumlarından etkilenen diğer bir boyutta yılmazlıktır. Onat (2010), tarafından, demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılmıştır. Sonuçlar, anne babalarını demokratik olarak algılayan lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyinin anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin yılmazlık düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Anne baba tutumları bireyin problem çözme ve problem çözme becerisine katkı sağlayacağı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

boyutlar açısından yordayıcı özellikte bulunmuştur. Problem çözme becerilerinin gelişiminde anne-babaların önemli yer tuttuğu bilinmektedir.

Çocuklar ve ergenler, daha karmaşık problemlerin çözümüne geçmesinde ebeveynleri ile destekleyici ilişkiye ihtiyaç duyarlar. Anne babaların, çocukların psiko-sosyal gelişimlerine etkilerinin olduğu, Çocuğun sosyal çevreyle ilişkisi sırasında karşılaştığı problemlere çözüm yolları bulması için ona yardım edebildikleri bilinmektedir (Yavuzer, 2001, Thornton, 1998, Darling, 1999). Bu çalışmaların da gösterdiği gibi anne babaların çocuklarına yaklaşım biçimlerinin ve tutumlarının onların gelişimine ve problem çözme becerilerine önemli etkileri bulunmaktadır.

Öneriler

Problem çözme becerisi anne-baba tutumları ile ilişkisinin başka değişkenlerle ilgili olarak da ele alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın daha büyük bir çalışma grubu ile yapılması yeni bulguların elde edilmesine yardımcı olabilir.

Problem çözme becerilerinin anne baba tutumları tarafından yordandığı görüldüğü için, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarında bu becerilerin kazandırılması için sadece öğrencilere değil aynı zamanda ailelere yönelik çalışmaların düzenlenmesinin de yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ANDREWS, M., Ainley, M. ve Frydenberg, E. (2004). Adolescent Engagement with Problem Solving Tasks: The Role of Coping Style, Self-efficacy, and Emotions, Paper Presented at the AARE International Conference.
- BASMACI-KILIÇ, S.(1998). Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BOUGHTON, K., & LUMLEY, M. N. (2011). Disparate reports of child emotional functioning: The role of parental responsiveness and control. *Depression Research and Treatment*, Advance online publication DOI 10.1155/2012/375398
- BOZASLAN, H., GENÇ, G. VE KAYA, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- DANIŞIK, N. D. (2005) Ergenlerin Sürekli Öfke İfade Tarzları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Anabilim Dalı
- DARLİNG, N. VE STEİNBERG, L. (1993). Parenting styles as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113 (3), 487-496.
- D'ZURİLLA, T. J., NEZU, A. M. VE MAYDEU-OLIVARES, A. (2002). Social Problem Solving Theory and Assessment (Edited by Chang, E.C., D'Zurilla,T.J. And Sanna, L. J, 2004), American Psychological Association, Washington.
- D'ZURİLLA, T. J. VE JAFFEE, W. B.(2003). Adolescent problem solving, parent problem solving, and externalizing behavior in adolescents, *Behavior Therapy*, 34(3), 295-311.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

- FERAH, D. (2000). Kara Harp Okulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının ve Problem Çözme Yaklaşım Biçimlerinin Cinsiyet, Sınıf, Akademik Başarı ve Liderlik Yapma Değişkenleri Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GÖKÇEDAĞ S. (2001). Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı Ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1988), İnsan ve İnsanlar (7. Basım), İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.
- KINNEY, L. B. (1952). Developing Problem-Solving Skills in Adolescents, The High School Journal, 35 (4).
- KORKUT, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 177-184.
- KULAKSIZOĞLU, A. (2004), Ergenlik Psikolojisi, (6.basım), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KUZGUN, Y. VE BACANLI, F. (2005). Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları Dizisi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- NADİR, B.(2002). Ergenlerde Problem Çözme Becerisini Yordayıcı Bir Değişken Olarak Benlik İmgesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- ONAT, G. (2010). Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- PAKASLAHTI, L., KARJALAINEN, A. AND KELTIKANGAS- JARVINEN, L.(2002). Relationships between Adolescent Prosocial Problem-Solving Strategies Prosocial Behaviour, and Social Acceptance, <http://www.tandf.co.uk/journals/pp/01650254.html>,
- SAVAŞIR I. VE ŞAHİN, H. N. (1997). Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- SHARMA, B AND SHARMA, D. (2012). Emotional Intelligence, Home Environment and Problem Solving Ability of Adolescents, Indian Streams Research Journal, 1, ISSN:- 2230-7850.
- STEINBERG, L. (2007). Ergenlik, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara
- ŞAHİN, N., ŞAHİN,N.H. VE P.PAUL HEPPNER. (1993). Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. Cognitive Therapy and Research, vol: 17, no: 4, ss.379- 396.
- TERZİ-IŞIK, Ş. (2000) İlköğretim Okulu Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- THORNTON, S. (1998). Çocuklar Problem Çözüyor, (Çev.Kumrular, Ö.) İstanbul: Gendaş A.Ş.
- YAVUZER, H. (2001). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/6 Spring 2013

